

สังคมอุดมธรรมของชนชาติบรูกับสังคมอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์

ในประเทศไทยในยุคการปฏิวัติประชาชนทศวรรษ 2500-2520

The Eutopia of Bru People and Ideal Society of Communist Party of Thailand in the 1957-1977 Decades*

ธัญญา ใจเที่ยง**

ดร. ธรรมวิมล สุขเสริม***

ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์****

บทคัดย่อ

ภายใต้ความทุกข์ยากและความลำบากของมนุษย์ ที่เกิดจากปัจจัยทางธรรมชาติ อันแปรวนแปร และปัจจัยภายในสังคมมนุษย์ ที่เกิดจากการเอารัดเอาเปรียบ ช่มเหิง ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง ทำให้มนุษย์ไฝฝันและเฝ้ารอสังคมอุดมคติ ที่มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ทั้งข้าวปลาอาหาร เศรษฐกิจ และนิเวศ ผู้คนในสังคมมีเสรีภาพและเสมอภาคกัน การเข้าร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในทศวรรษที่ 2500 - 2520 ของชนชาติบรู จังหวัดมุกดาหาร ชนชาติพื้นเมืองในเขตลุ่มแม่น้ำโขง ตอนล่าง เป็นความปรารถนาและไฝฝันถึงสังคมแห่งความเสมอภาค ไม่เอารัดเอาเปรียบพวกเขา และสังคมอบอุ่นไปด้วยน้ำใจไมตรีตามวิถีวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิม ในขณะเดียวกันแม้พวกเขาจะอยู่ภายใต้ร่มและการชี้นำของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย แต่ความปรารถนาที่แท้ก็มิได้ไฝฝันถึงสังคมอุดมการณ์ที่มีแต่ความเคร่งครัด มีระเบียบวินัยที่เข้มงวด ขาดบุญประเพณีซึ่งเป็นรากฐานแห่งวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งบทความนี้นำเสนอประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรม และการต่อสู้ทางการเมืองกับลักษณะสังคมอุดมธรรมของชนชาติบรู แห่งลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง ในยุคสงครามเย็นและการปฏิวัติประชาชนในเขตลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง ของประเทศไทย

คำสำคัญ

สังคมอุดมธรรม ประวัติศาสตร์สังคม ชนชาติบรู

*บทความนี้เป็นข้อค้นพบในภาคสนาม จากงานวิจัยเรื่อง "นิเวศวิทยาชนชาติพื้นเมือง:ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมและการต่อสู้ทางการเมืองของชนชาติบรูแห่งลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง" (2554) หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบูรณาการศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

**นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบูรณาการศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

E-mail: parivuthagul@yahoo.com

***อาจารย์ประจำคณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (อาจารย์ที่ปรึกษา)

****อาจารย์ประจำหลักสูตรเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อาจารย์ที่ปรึกษา)

Abstract

Under the adversity and hardship of mankind, caused from natural factor changes, and internal factors in human society resulted from taking advantages, maltreatment among themselves. These made them dream and wait for Utopian society, which were abundant in food, economy and ecology. The people in society had freedom and equity. The participation in fighting with Communist Party of Thailand in the 1950s - 1970s decades of Bru nationality, which was an indigenous people in the lower Mekong basin in Mukdahan Province, being the wish and dream of equality society, not take advantage and society with hospitality following original community culture. Meanwhile, although, they were under the umbrella and the lead of Communist Party of Thailand, the actual wish was not the dream of Utopian society that had only austerity, strict discipline, and lack of tradition which was a basis of original culture. This article presented the social - cultural history, the ethno national liberation and the ideal society of Bru people in the lower Mekong basin in war era and people's revolution in the lower Mekong basin of Thailand.

Key words

Utopia, Social History, Bru People

บทนำ

ท่ามกลางความลำบากและความทุกข์ยากของมนุษย์ ที่เกิดจากภัยทางธรรมชาติ การพลัดพรากตามกฎของธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความทุกข์ยากที่เกิดจากการเอาเปรียบ การกดขี่ขูดรีดระหว่างกันของมนุษย์ระหว่างชนชั้นปกครองกับผู้ถูกปกครอง ทำให้มนุษย์จำนวนมากใฝ่ฝันหาสังคมอุดมคติหรือที่เรียกว่าสังคมอุดมคติ-สังคมอุดมธรรม ไม่ว่าจะเป็นในโลกตะวันตก ดังเห็นจากแนวคิด สังคมยูโทเปีย (Utopia) ของนักคิดตะวันตกอย่าง โทมัส มอร์ หรือแซงซิ-มอง เป็นต้น (More, 1992 ; จักรทิพย์ นาถสุภา, 2539) ในโลกตะวันออก อย่างประเทศไทย ลาว จีน คำว่าสังคมพระศรีอารีย์ นับว่าเป็นสังคมอุดมคติในระนาบเดียวกับสังคมยูโทเปียแบบตะวันตก แม้อาจมีการอธิบายในรายละเอียดที่ต่างกัน แต่ก็อยู่ภายใต้หลักการเดียวกัน กล่าวคือ เป็นสังคมที่มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ ผู้คนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เมื่ออยู่ในสังคมนั้น จะไม่ได้รับการเอาเปรียบ แผ่นดินราบเหมือนหน้ากลองชัย มีอาหารและนิเวศที่บริบูรณ์ (อภิศักดิ์ โสมอินทร์, 2534 ; More, 1992) จะเห็นว่าสังคมอุดมคติหรือสังคมอุดมคติ-สังคมอุดมธรรม เกิดขึ้นมาจากความทุกข์ยาก ความลำบาก ความขัดสนทางธรรมชาติ ความเหลื่อมล้ำและการถูกกระทำอย่างไร้ตามการรอคอยการมาถึงของสังคมพระศรีอารีย์ อีก 5,000 ปี อาจเป็นเรื่องยาวนานเกินไป ดังนั้นในหลายกรณี การเรียกร้อง ต่อสู้เพื่อให้ได้มาเป็นธรรม เช่น “กบฏผู้มีบุญ” อุดมการณ์สังคมพระศรีอารีย์ มักถูกนำมาใช้ในการปลุกระดม เพราะสังคมอุดมคติ - สังคมพระศรีอารีย์ คือ อุดมการณ์ร่วมของผู้ทุกข์ยาก (พรเพ็ญ-อันตระกูล และ อัจฉรา กุมพิตสมัย, 2527) โดยเฉพาะภายหลังที่มีการนำแนวคิดสังคมอุดมธรรม - สังคมยูโทเปีย มาตีความและสร้างทฤษฎีการเมืองแนววัตถุนิยมประวัติศาสตร์ เป็นทฤษฎีการปฏิวัติสังคมที่เชื่อว่าเป็นวิทยาศาสตร์ เพราะมีโอกาสเกิดขึ้นจริง มิใช่เพ้อฝัน (Geoghegan, 1987) เมื่อมีการนำสังคมอุดมการณ์ภายใต้การชี้นำของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์

แห่งประเทศไทยโยงกับสังคมพระศรีอารีย์ ว่ามีความคล้ายคลึงกัน ทำให้ชนพื้นเมืองแห่งโลกตะวันออก ซึ่งผูกพันกับสังคมพระศรีอารีย์จำนวนมากถูกขึ้นต่อผู้เพื่อสังคมอุดมทิพย์ - สังคมอุดมธรรมของชนพื้นเมืองในประเทศกำลังพัฒนา (ธันวา ใจเที่ยง, 2546)

การเคลื่อนไหวและการต่อสู้ทางการเมืองของประชาชน ในเขตเทือกเขาภูพาน นครพนม - สกลนคร - มุกดาหาร ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในช่วงทศวรรษ ที่ 2500 - 2520 ที่ผ่านมานี้ แม้เป้าหมายและสังคมอุดมการณ์ภายใต้การชี้นำโดยพรรคฯ จะมีอิทธิพลอย่างยิ่ง ต่อการเคลื่อนไหว ประหนึ่งว่าการต่อสู้ทางการเมืองของประชาชนในครั้งนั้น บรรดาและไผ่ผืนถึงสังคมอุดมคติแบบพรรคฯ โดยถ้อยเดียว แต่อย่างไรก็ตามท่ามกลางความหลากหลายของขบวนการประชาชนที่ประกอบส่วน จากชนชาติพื้นเมืองส่วนน้อยในเขตนิเวศภูพาน ที่มีพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม มายาวนาน สังคมอุดมธรรม ท่ามกลางขบวนการต่อสู้ทางการเมือง แท้จริงแล้วเป็นเช่นไร ก็หาได้มีการคลี่คลายไฉน โดยเฉพาะชนชาติขม ในเขตตำบลพังแดง อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งเป็นเขตฐานที่มั่นและเขตปลดปล่อยอำนาจรัฐ ที่สำคัญที่สุดของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ชนชาติขม: ชนชาติพื้นเมืองแห่งลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง

ชนชาติขมหรือที่ชนชั้นปกครองในแถบลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างในอดีตทั้งลาวและสยามเรียกว่า “ชา” เป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานในแถบนี้ก่อนการสถาปนารัฐสยาม - ล้านช้าง (ลาว) พวกเขาพูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (ลาวเทิง) หรือมอญ - เขมรกลุ่มย่อยมอญ - เขมรตะวันออก (Eastern Mon - Khmer) สาขากลุ่มกตติก (สุริยา รัตนกุล และคณะ, 2542) คำว่า “ขม” เป็นภาษาดั้งเดิมของพวกเขามา หมายถึง ภูเขา ชาวขมเรียกตัวเองเป็นภาษาพื้นถิ่นว่า “กวยขม” หมายถึงคนแห่งภูเขา ในเขตลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างทางฝั่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้คนกลุ่มตระกูลเดียวกับชาวขม (ขมหรือ ขมกะกอง) มีอยู่หลายกลุ่ม ทั้งขม มะกอง ขิงมูนห์ กะจาย ละเวน กะตู ตะโอย ฯลฯ แต่ทั้งหมดถูกชนชั้นปกครอง “ลาว” เขี่ยดลงไปเป็น “ชา - ชา” ที่หมายถึงชา - ทาส

“ชา” หรือ “ชา - ชาทาส” มิใช่ชื่อชนชาติ แต่เป็นคำในตระกูลภาษาไท - กะได หมายถึง ทาส ที่เจ้านายหรือเจ้าชีวิตจะทำการไว้กับพวกเขาก็ได้ เมื่อพวกเขาถูกลดตระกูลไท - ลาว เคลื่อนย้ายลงมายังดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงและลุ่มแม่น้ำแดงทางเหนือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้โจมตีและยึดดินแดนของชนพื้นเมืองกลุ่มออสโตรเอเชียติก (มอญ - เขมร) และจับคนพื้นเมืองกลุ่มนี้ที่เป็นผู้แพ้สงครามระหว่างชนเผ่า มาเป็นชาทาสหรือชา เป็นผู้ถูกปกครอง (สุวิทย์ ธีรศาสตร์, 2543, 146 ; จิตร ภูมิศักดิ์, 2540, 310 - 311) การเป็นทาส นอกจากเกิดขึ้นจากการสงครามแล้ว ในประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำโขง ชา (ทาส) ยังเกิดจากการเข้าไปตี หรือจับเอาชนพื้นเมืองพวกนี้มาเป็นชา (ทาส) ในดินแดนลาวได้ มีทั้งที่เรียกว่า “ตีชา” จับมาใช้และจับมาขายเหมือนชาวแอฟริกาในอเมริกา (จิตร ภูมิศักดิ์, 2540, 337)

สังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมและการถูกขูดรีดของกลุ่มชนชาติขม

สังคมดั้งเดิมของชนชาติพื้นเมืองเกือบทั้งหมดในดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง ทั้งในประเทศเวียดนาม ประเทศลาว และในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็น ผู้ไท ลื้อ พวน ขิงมูนห์ ขม ฯลฯ เป็นต้น มักดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก (ภักธิยา ยิมเรวัต, 2544) ความสัมพันธ์ระหว่าง

มนุษย์กับธรรมชาติเป็นไปด้วยการพึ่งพา มนุษย์ยังเคารพธรรมชาติโดยเฉพาะเมื่อมองผ่านมิติทางจิตวิญญาณที่ชนพื้นเมืองเหล่านี้มีวัฒนธรรมชุมชนพื้นฐานเกี่ยวข้องกับผี กลุ่มชนที่มักถูกเรียกว่าชาหรือบรู ชอบดำรงชีวิตอยู่ตามป่าเชิงเขาอย่างอิสระ สามารถพึ่งพาตัวเองได้ วิถีชีวิตดั้งเดิมมีวิถีชีวิตอาศัยอยู่ตามป่า ไกลหรือตามเชิงเขา มีพันธะต่อกันตามระบบเผ่าหรือโคตร มีเสรีในการทำกิจกรรมตามเชิงเขา (จิตร ภูมิศักดิ์, 2540, 346) เมื่ออพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยในสมัยหลังสงครามเจ้าอนุวงศ์ (พ.ศ. 2369) ในเขตมุกดาหาร สกลนคร นครพนม อันเป็นพื้นที่ในเขตเทือกเขาภูพานทอดผ่าน มีการตั้งถิ่นฐาน เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ ชุมชนละ 7-10 ครอบครัว อยู่ตามซอกหรือห่อมเขาภูพาน ที่อยู่ด้านบน ในขณะที่ราบลงมามากเป็นถิ่นฐานของกลุ่มชนตระกูลไท - ลาว ชาวบรูมัก ทำข้าวไร่และเก็บหาของป่า ลำสัตว์ ชาวบรูอาวโล เล่าว่า กลุ่มชาวบรู มักแยกตัวออกไปตั้งถิ่นฐาน กระจายตามห่อมภู เป็นกลุ่มหรือเผ่าเล็ก ๆ อย่างอิสระ ภายในสังคมชาวบรู ไม่มีการขูดรีดกัน เพราะทุกคนที่อยู่ในเผ่าหรือชุมชน ตามห่อมภู มักเป็นคนอยู่ในตระกูลหรือสายเลือดเดียวกัน มีบรรพชนร่วมกัน การดูแลและปกครองภายในกลุ่ม เป็นในลักษณะการดูแลทุกข์ สุขความเป็นอยู่ สังคมอยู่ด้วยระบบเผ่าแก่ มีน้ำใจต่อกัน มีงานบุญประเพณีทางจิตวิญญาณ เช่น งานเลี้ยงปู่ย่า ตายาย งานเลี้ยงผีหนองมะดี มีความเป็นอยู่เรียบง่าย มีความสุขตามวิถีชนเผ่าพื้นเมือง (เสา วงศ์กะไข่, 2555, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตามแม้ชนพื้นเมืองกลุ่มนี้พยายามดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระ แต่พวกเขามักถูกคุกคาม ถูกเอารัดเอาเปรียบ ตั้งแต่เมื่อครั้งที่ดำรงอยู่ภายใต้การปกครองของลาว หลังการสถาปนารัฐศักดินาลาวล้านช้าง มีการยึดแผ่นดินที่ชนชาติออสโตรเอเชียติคปกครอง และขับชนชาติพื้นเมืองนี้ ลงไปเป็น “ชา” เรียกกลุ่มชนออสโตรเอเชียติค ที่ผิวพรรณคล้ำดำกว่า “ชา” ทั้งที่พวกเขามีได้เรียกตัวเองเช่นนั้น ชาวออสโตรเอเชียติคจำนวนหนึ่งหนีไปอยู่ตามป่าเขา ห่างไกลการเอารัดเอาเปรียบ การกดขี่ พี่น้องชาวชา ต้องส่งส่วยให้กับลาว เมื่อภายหลังจากที่ไทยสยามได้อำนาจเหนือดินแดนทางฝั่งล้านช้างทั้งหมด ชาวชา ยังเป็นทาสติดที่ดิน ที่เปลี่ยนเจ้าชีวิตใหม่ ตกเป็น ข้าแผ่นดินของสยาม แทนลาวล้านช้าง กระนั้นพวกเขา ก็ยังมีกระ อันเป็นเรื่องหลักที่ชนชั้นปกครองต้องการ นั่นคือผลประโยชน์ หน้าที่ของผู้ปกครองใหม่ยังเหมือนเดิม คือ เก็บส่วนเกิน - ขูดรีด ซึ่งมีหลักฐานว่ารัฐแห่งสยาม เก็บส่วยทองคำจากเมืองอัตปือ ถิ่นฐานของชาวชา ปีละ 6 ชั่ง ในบางปีขุนนาง เรังเก็บส่วยทองคำจากชาบ้าน เมื่อชาวชาไม่มีให้ ก็เอาไปจับขัง (สุวิทย์ ธีรศาสตร์, 2543, 98)

แต่การเสียส่วย - เงินของชาวชา แม้จะเป็นความเจ็บปวด แต่บางครั้งก็อาจพอทนได้บ้าง แต่สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งไปกว่านั้น คือ สายตาของชนชั้นปกครองมองดูพวกเขาประหนึ่งมิใช่คน “โง่เขลา เบาปัญญา” มองมนุษย์เหมือนมิใช่มนุษย์ พวกเขาชนชั้นเจ้านายทั้งฝ่ายลาว ที่เป็นนายหน้าของสยาม และเจ้านายสยามเอง ยังพากันไปกระทำการอันไม่เป็นธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ คือ การไปไล่จับพวกเขา เผาบ้านเรือน ที่เรียกว่า “ตีชา” ซึ่งเกิดขึ้นในระบอบที่แผ่นดินฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ยังขึ้นอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม ในช่วง ค.ศ. 1882 - 1883 เกิดประเพณีตีชา ชาวออสโตรเอเชียติค ผู้ทุกข์ยากทั้งหลาย ต้องอยู่อย่างยากลำบาก ทุกปีจะต้องเตรียมหาเงิน หาของป่าเพื่อส่งส่วยให้กับเจ้านายและต้องถูกคุกคาม เสี่ยงถูกจับไปขาย ในยุคการตีชา (จับชนชาติออสโตรเอเชียติคไปเป็นทาส) หมู่บ้านเล็ก ๆ ในป่าของพวกเขาก็ถูกบุกล้อมโดยพวกสยามและลาว ในตอนกลางคืน และบุกเข้าไปจับผู้หญิง เด็ก เอาไปใส่ขื่อคา เอาไปขายให้กับพ่อค้า โดยเด็กได้ราคา 1 - 2 แ่งเงิน พวกชายหนุ่มและหญิงสาวขายได้เงิน 4 - 5 บาท ส่วนใครพยายามต่อสู้ ขัดขืนจะถูกฆ่าตายจนหมด (สุวิทย์ ธีรศาสตร์, 2543, 107) เมื่อพวกเขาข้ามฝั่งราชอาณาจักรไทยในสมัยรัชกาลที่ 3 พวกเขา ยังอยู่ในสภาพของการเป็นไพร่ - ทาสติดที่ดิน จนกระทั่งเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ความไม่ฝืนสังคมอุดมคติของบรรพชนชนชาติลาว ในลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง

จิตร ภูมิศักดิ์ (2540) เห็นว่าวิถีชีวิตของกลุ่มชนออกสโตรเอเชียติกในลาว หรือชา ที่มีวิถีชีวิตที่อาศัยอยู่ตามป่าเขาตามธรรมชาติ มีพันธะต่อกันตามระบบเผ่าหรือโคตร มีเสรีในการทำกิจกรรมตามเชิงเขา เมื่อต้องมาเผชิญกับระบบศักดินาของลาว หรือระบบการกดขี่ โดยศักดินาลาว จึงเป็นการประสพภัยอันใหญ่หลวง พวกเขาถูกชนชั้นศักดินาเรียกไปใช้แรงงานได้ทุกขณะ โดยมีได้รับอาหารและค่าตอบแทน นานเท่าใดก็ได้ นอกจากนี้ยังถูกบังคับให้ส่งส่วยเป็นรายปี ซึ่งจะรวบรวมส่งราชสำนักลาวหรือกรุงเทพฯ ต้องถูกเกณฑ์แรงงานและเก็บทั้งส่วย พวกเขาไม่เข้าใจว่าทำไมจึงต้องถูกกดขี่และถูกขูดรีดฝ่ายเดียว ทั้งยังถูกกองทัพของท้าวพลาลาวและไทย เทียวไล่ตีกวาดต้อนเอาไปเป็นทาส ซื้อขายกันสำหรับใช้เป็นกำลังผลิตเหมือนสัตว์เลี้ยง ฐานะทางสังคมก็ถูกดูถูกเหยียดหยาม ในขณะที่สภาพชีวิตดั้งเดิมของชนเผ่าพวกเขาไม่มีการเกณฑ์แรงงาน ไม่มีการเก็บส่วย ไม่มีการถูกจับกุมไปเป็นทาส จึงไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการลุกขึ้นต่อสู้ (จิตร ภูมิศักดิ์, 2540, 345) อย่างน้อยก็เพื่อกลับไปสู่สังคมอุดมคติพื้นฐาน ที่ไม่มีการขูดรีดกัน เช่นในสังคมวัฒนธรรมชนเผ่าดั้งเดิม มีเสรีภาพในทุกเขตพื้นที่ (ในป่าเขา) อันเป็นความปรารถนาพื้นฐานของมนุษย์ มีจำเป็นที่จะต้องได้รับการชี้แนะจากคน องค์กรใด เพราะเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตสำนึกของผู้คน

การกดขี่ข่มเหง การกระทำต่อเพื่อนมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีและจิตวิญญาณเดียวกันต่างหาก ที่จะปลุกจิตใการต่อสู้เพื่อการปลดปล่อยจิตวิญญาณเสรีชนของมนุษย์ในทุกชนเผ่ามากที่สุด การเกิดจิตสำนึกและการเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองของชนชาติพื้นเมืองกลุ่มนี้ เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง จิตสำนึกดังกล่าว เกิดขึ้นจากการเห็นความไม่เป็นธรรม การที่ชนชาติ พื้นเมือง และวัฒนธรรมของตน ถูกกระทำตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์แห่งชนชาติ ทั้งจากชนชั้นผู้ปกครอง - เจ้าชีวิต ทั้งลาว ไทย และฝรั่งเศส อุดมการณ์และการจัดการต่อสู้ของพวกเขา จึงเกิดขึ้นจากพวกเขาเองเป็นอุดมการณ์พื้นถิ่น (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2549, 124)

ในประวัติศาสตร์กลุ่มชนชาติพื้นเมือง กลุ่มภาษาตระกูลออกสโตรเอเชียติกได้ลุกขึ้นต่อสู้หลายครั้ง เพื่อให้ได้มาซึ่งสังคมที่ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบ โดยมีได้มีการชักนำจากองค์กรภายนอกหรือจากองค์กรฝ่ายซ้ายใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนหรือพรรคคอมมิวนิสต์สากล เช่น การต่อสู้ของเจ้าสาเกียดโง้ง ปี ค.ศ.1820 อ้างว่า จะมาปลดปล่อยชนพื้นเมืองเหล่านี้ ให้อยู่ดีมีสุข แสดงตัวเป็นท้าวเจือง วีรบุรุษชาวข่าในอดีตกลับชาติมาเกิด และอ้างว่ามีวิชาฤทธาภาพ จะนำพาสังคมแบบพระศรีอารียะที่ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบมาสู่สังคมชนเผ่า พวกเขาทั้งสองสรรเสริญว่าเจ้าของพวกเขากลับชาติมาเกิด จักมาเรียกร้องความเสมอภาคและคืนความเป็นธรรมให้กับพวกเขา ต่างก็มาอาสาเป็นคนรับใช้ เจ้าสาเกียดโง้งได้พากองกำลังผสมชาวข่า ประมาณ 6,000 คนเศษ บุกเข้าเผาเมืองนครจำปาสัก แต่กบฏครั้งนี้ก็ไม่ประสบความสำเร็จ เมื่อถูกกองทัพสยาม ที่นำโดยเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ เข้าปราบ เจ้าสาเกียดโง้งถูกจับและถูกนำตัวมาขังตลอดชีวิตที่กรุงเทพฯ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2540, 108 ; สุวิทย์ สิริศาสตร์, 2543, 99)

เมื่อชนชาติลาว ส่วนหนึ่งได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 พวกเขาอยู่ในสภาพข้าแห่งแผ่นดินมีหน้าที่ส่งส่วย เช่นเดิม เพียงแต่เปลี่ยนเจ้านายคนใหม่จากลาวเป็นสยาม ในขณะเดียวกันสภาพทางสังคมยังถูกกดขี่ ซึ่งหมายรวมไปถึงการกดขี่เหยียดหยามทางภาษาและวัฒนธรรมของชนชาติส่วนน้อย โดยเฉพาะกลุ่มบรูหรือข่า ในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตจังหวัดนครพนม - จังหวัดมุกดาหารของประเทศไทย ยังคงดำรงอยู่ไม่ต่างไปจากเมื่อคราวอยู่ฝั่งซ้าย พวกเขาเห็นว่าสภาพชนชาติของพวกเขาไม่มีความเท่าเทียม สังคมไม่มีความเป็นธรรม ชนชาติบรูยังเป็นเพียงชนชาติข้า - ทาส มีความล้าหลังจากชนชาติอื่นๆ ของไทย (วี เชื้อคำสด, 2553, สัมภาษณ์;

เชียงใหม่, 2554, สัมภาษณ์) เมื่อมีการเข้ามาปลุกกระตุมของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ 2500 โดยอ้างถึงสังคมอุดมการณ์ที่จะมาถึงหากการปฏิวัติสำเร็จ เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ชนชาติบูรลุกขึ้นต่อสู้ทางการเมืองร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในทศวรรษที่ 2500 - 2520 (พุทธพล มงคลวรรณ, 2548) พรรคฯ มีบทบาทสำคัญยิ่งในการกระตุ้นและสร้างการตื่นตัวทางการเมือง พร้อม ๆ กับสร้างความเชื่อมั่นให้กับชนชาติพื้นเมืองส่วนน้อยกลุ่มนี้ให้มีความมั่นใจในเส้นทางของการต่อสู้ ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็ไม่เข้าใจเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์และลักษณะพื้นฐานทางสังคม ชาวบรูส่วนมากจึงเลือกที่จะอยู่และเข้าไปร่วมต่อสู้ร่วมกับพรรคฯ ที่เป็นมิตร และเป็นผู้ให้ความหวังว่าสังคมหลังการปลดปล่อยจะเป็นสังคมแห่งความเท่าเทียม (วี เชื้อคำฮุด, 2553, สัมภาษณ์; เส่า เชื้อคำฮุด, 2554, สัมภาษณ์)

สังคมอุดมธรรมของชนชาติพื้นเมืองบรูกับสังคมอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ณ นิเวศเทือกเขาภูพาน

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย ในเขตนิเวศเทือกเขาภูพาน อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร (แต่ก่อน คือ ต. ดงหลวง อ. นาแก จ. นครพนม) มีชุมชนชาวบรูอยู่จำนวนมาก โดยเฉพาะตำบลพังแดงทั้งหมด 8 หมู่บ้าน ที่เป็นชาวบรูทั้งหมด ชาวบรูที่นั่น แม้ในเวลาปกติพวกเขาดำรงชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ทำไร่หาของป่าอยู่ตามธรรมชาติ แต่ในประวัติศาสตร์แห่งชีวิตและโลกความเป็นจริงพวกเขามักถูกคนภายนอกเอาเปรียบ ตั้งแต่การเก็บส่วย ถูกเหยียดหยาม เพราะฉะนั้นในประวัติศาสตร์สังคม ชาวบรูในเขตนั้น มักไผ่ผ่นถึงสังคมอุดมธรรมที่ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบ จะดำรงอยู่อย่างเสมอภาคกับชนชาติอื่น ตั้งแต่การไผ่ผ่นให้สังคมอุดมธรรมโบราณ ยุคเจ้าปู่ผาดำ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชนชาติบรูแห่งเทือกเขาภูพาน กลับมา แต่ไผ่ผ่นว่าจะอีกนานเท่าใด ดังคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ชนชาติบรู “ปู่ผาดำบอกว่า ให้เรา ตะออนดี ดีโน ห่อมเกื้อะ ห่อมตุ้ม เขียะ อะแย่น อะเรียง กะมอ รอคอยพ่ออยู่นี้ เมื่อวันที่พ่อกลับมา ชนชาติบรูเฮา จะมีความเจริญ รุ่งเรือง มีความเท่าเทียมกับชนชาติอื่น ๆ ไม่ทุกข์ยากลำบากแบบนี้...” (มอง เชื้อคำฮุด, 2553, สัมภาษณ์)

เมื่อมีการเผยแพร่แนวคิดสังคมอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่กล่าวว่าหากปฏิวัติสำเร็จ จะมีความเท่าเทียมกันในสังคม ด้วยพื้นฐานในวัฒนธรรมสังคมที่มีกลิ่นอายและไผ่ผ่นถึงสังคมแห่งความเสมอภาคหรือสังคมอุดมธรรมมาตลอด ชาวบรูจึงได้เข้าร่วมต่อสู้ทางการเมืองกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จนพรรคฯ สามารถจัดตั้งกองทัพลดแยกประชาชนแห่งประเทศไทย (ทปท.) ในปี พ.ศ. 2512 และสร้างเขตปลดปล่อยอำนาจรัฐแห่งแรกของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2516 (พ. เมืองชมพู, 2532 ; เส่า เชื้อคำฮุด, 2553, สัมภาษณ์)

แม้การเข้าร่วมต่อสู้เพื่อสังคมอุดมคติของชนชาติบรูในยุคปัจจุบันจะอยู่ภายใต้การชี้นำของพรรคฯ แต่การลุกขึ้นต่อสู้ของกลุ่มชนชาติพื้นเมือง เช่น ข่า หรือบรู มิได้แตกต่างไปจากอุดมการณ์โบราณเท่าใดนัก มักมีเป้าหมายเพื่อการปลดปล่อยศักดิ์ศรีของความเป็นคน มีเสรีภาพ ไม่กดขี่ข่มเหงระหว่างกัน กลับไปอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมพื้นฐานของตน โดยเฉพาะสังคมแบบชนเผ่า ที่มีน้ำใจและการแบ่งปัน มีภาษาและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม มิใช่ “สังคมอุดมการณ์คอมมิวนิสต์” ที่ได้รับอิทธิพลแนวคิดแบบลัทธิมาร์กซิสม์ - เลนินนิสม์ จิตร ภูมิศักดิ์ (2540) ได้กล่าวในงานความเป็นมาของคำ สยาม ไทย ลาว และลักษณะทางสังคมของชนชาติว่า “... การต่อสู้ของชนชาติข่าเป็นการต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีของความเป็นคน ไม่ใช่เพื่อพรรคคอมมิวนิสต์หรือแคว้นล้านช้างหรือความเป็นรัฐชาติ” ในขณะที่

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2527) กล่าวว่า “อุดมการณ์ของชุมชนท้องถิ่นมักได้ผืนถึงสังคมนิยมแบบชุมชนดั้งเดิม โลกในฝันของชาวนา คือ ชุมชนขนาดเล็กที่สมาชิกช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นความคิดที่โน้มเอียงใกล้ชิดลัทธิสังคมนิยมเสรีสมบูรณ หรือลัทธิอนาธิปัตย์นิยม...”

แม้ว่าบรรยากาศของชุมชนในยุคนั้น จะมีการนำอุดมการณ์ทางสังคมแบบสังคมนิยมมิวนิสต์ที่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิมาร์กซิสม์-เลนินนิสม์ ปฏิบัติในชุมชนชาวนา ทั้ง 8 หมู่บ้านที่เป็นเขตปลดปล่อยอำนาจรัฐ สรรนิพนธ์และการท่องเที่ยวของเหมาเจ๋อตง มีอยู่ทุกครัวเรือน ทุกเช้าคำ “ประธานเหมา เจ๋อตง ผู้นำ ผู้ยิ่งใหญ่สอนเราว่า สงครามคือ สงครามของประชาชน” มีการจัดตั้งองค์กรแบบพรรคฯ บริหารชุมชนสังคมแบบพรรคฯ อย่างเข้มแข็ง มีการออกแรงงานร่วมกัน อันเป็นสังคมที่ออกแบบโดยพรรคฯ แต่สังคมแบบนั้นไม่มีกิจกรรมทางศาสนาใด ๆ ซึ่งชาวบ้านเห็นว่ามันเหี่ยวแห้ง (สมมี เชื้อคำฮุด, 2555, สัมภาษณ์) ในขณะที่สังคมวัฒนธรรมชาวนา ให้ความสำคัญสูงกับมิติทางจิตวิญญาณ ดังคำกล่าวของผู้เฒ่าผู้แก่ที่ว่า “คนในหมู่บ้านผูกพันกับวัฒนธรรมมากกว่า ส่วนระบบคอมมิวนิสต์ มันไม่อิสระ ไม่ทำไม่ได้ ...การเชื่อฟังกันเพราะใช้อำนาจ เข้ายา” (สมมี เชื้อคำฮุด, 2555, สัมภาษณ์) เพราะฉะนั้นความเป็นจริงในส่วนลึกแล้ว สังคมอุดมการณ์แบบพรรคฯ แม้จะเป็นสิ่งที่สมาชิกพรรคฯ และแนวร่วมได้ผืนนำมาทดลองใช้ แต่ในส่วนลึกแล้วมิใช่สิ่งที่พวกเขาต้องการสูงสุด ชาวนาหลายท่านบอกว่า การเข้าร่วมต่อสู้กับพรรคฯ เพียงเพื่อต้องการความเป็นธรรม ได้ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีที่ยืนในสังคม มิใช่เป็นชนชาติที่ถูกดูถูก และล้าหลัง “หากเราชนะ เราไม่ได้คิดถึงว่าชนเผ่าเราจะไปเป็นผู้ปกครอง ใคร ไม่ได้คิดถึงขั้นนั้น แค่มียูมีกิน มีความเท่าเทียม บ่ให้คนมาเหยียดหยามชนชาติเฮา” (เสา เชื้อคำฮุด, 2553, สัมภาษณ์) และถึงที่สุดสังคมอุดมการณ์แบบพรรคฯ แม้อาจจะดี สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่มีกฎระเบียบ พวกเขาอดอัด ทั้งยังไม่มีกิจกรรมที่ตอบสนองวัฒนธรรมทางจิตวิญญาณ (สมมี เชื้อคำฮุด, 2555, สัมภาษณ์) เมื่อกลับออกจากป่า หลังนโยบาย 66/2523 ชาวนาส่วนมากกลับไปฟื้นฟูสังคมวัฒนธรรมของพวกเขา กลับไปสร้างงานบุญ เลี้ยงผี “บูชาปู่ย่าดำ” ดวงวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์เปรียบเสมือนพระเมตไตรย ในบริบทชุมชนของพวกเขาที่เคยหยุด เคยร้างไปในยุคสงครามประชาชน ในขณะเดียวกันมิได้กลับไปสร้างและฟื้นฟูสังคมอุดมการณ์แบบพรรคคอมมิวนิสต์ เพราะสังคมอุดมการณ์แบบพรรคฯ มิได้อยู่นบนรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมชนชาติ และเป็นเป้าหมายสูงสุดของสังคมชนเผ่า

จะเห็นว่าอุดมการณ์ทางสังคมภายใต้วิถีวัฒนธรรมแห่งชนชาติดั้งเดิม เป็นสิ่งที่ลึกซึ้งและสิ่งที่มีความหมายและมีความสำคัญต่อชนชาตินั้น ๆ ที่พวกเขาพยายามได้ผืนและถวิลหา ถึงแม้จะเป็นชนชาติพื้นเมือง-ชายขอบขนาดเล็กไร้รัฐหรือประเทศก็ตาม วิถีหรือสังคมอุดมการณ์ที่มาจากภายนอก ดูประหนึ่งว่าจะนำมาสร้างความสุขให้กับผู้คนในพื้นที่ต่าง ๆ แต่ในความเป็นจริงสังคมอุดมคติหรือสังคมแห่งความสุขที่จะเกิดขึ้นกับชนชาติต่าง ๆ อย่างถึงที่สุดล้วนต้องสอดคล้องกับภูมินิเวศ ภูมิวัฒนธรรม และภูมิจิตวิญญาณ

สรุป

สังคมอุดมคติหรือสังคมยูโทเปีย เป็นสังคมที่ทุกผู้คนได้ผืนถึง แต่สังคมอุดมคติดังกล่าว อาจมีลักษณะแตกต่างกัน และมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามบริบทของนิเวศหรือพื้นที่และบริบททางสังคม ทุกชนชาติ มักได้ผืนหาสังคมอุดมคติ สังคมที่ดี ที่อย่างน้อยไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกัน เพราะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเท่าเทียมกันในการเป็นมนุษย์ ดังจะเห็นการต่อสู้ของชนชาติบูรู ชนชาติที่ถูกกดขี่มาโดยตลอด สังคมอุดมคติของชาวนา เบื้องแรก

คือ การหลุดพ้นจากการข่มเหง ชูดรีด ทั้งทางกาย คือ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และที่สุด คือ การหลุดพ้นจากการกดขี่ทางจิตวิญญาณ สังคมอุดมคติของชนชาติ มักพยายามกลับไปหาหรือแสวงหาสังคมอุดมคติที่อยู่บนรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนชาติหรือชาติพันธุ์ ในการเข้าร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย แม้จะมีเป้าหมายทางสังคมบางอย่างที่ใกล้เคียงกัน เช่น ความเสมอภาค แต่โดยที่สุดมักมีความแตกต่างกัน ตามบริบททางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่าง สังคมอุดมคติหรือ สังคมอุดมคติของแต่ละชนชาติพื้นเมือง มักปรารถนาที่จะกลับไปสู่สังคมที่มีรากฐานแห่งสังคมวัฒนธรรมของตน ที่อบอุ่นไปด้วยน้ำใจ ศีลธรรมชุมชน มิติทางจิตวิญญาณอันลึกซึ้งที่สืบทอดเป็นวัฒนธรรมชุมชนมาอย่างยาวนาน อันเข้าถึงจิตใจและความเป็นสุข มากกว่าสังคมอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นหรือชักนำมาจากอุดมการณ์ต่างบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- จิตร ภูมิศักดิ์. (2540). **ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2527). **ประวัติการเคลื่อนไหวของชาวนาไทยจากอดีต-ปัจจุบัน บทวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์การเมือง**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2539). **ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2540). **อุดมการณ์ชนบทผู้มีบุญอีสาน. ใน วัฒนธรรมไทยกับการเปลี่ยนแปลงสังคม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2549). **ชาวนาสองฝั่งโขง ชีวิต วัฒนธรรมและจิตสำนึก**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ธันวา ใจเที่ยง. (2546). **ชุมชนหมู่บ้านชาวนาปฏิวัติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2547). **ราชอาณาจักรลาว**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- พ. เมืองชุมพ. (2532). **สู่สมรภูมิภูพาน**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- พรเพ็ญ อันตระกูล และ อัจฉรา กมฺพิสัย. (บ.ก.). (2527). **ความเชื่อพระศรีอารียะและกบฏผู้มีบุญในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- พุทธพล มงคลวรรณ. (2548). **ขบวนการคอมมิวนิสต์ในเขตภูพาน พ.ศ.2504 - 2525**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทริยา ยิมเรวัต. (2554). **ประวัติศาสตร์สิบสองจุไทย**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- สุริยา รัตนกุล และคณะ. (2542). **ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุวิทย์ วีระศาสตร์. (2543). **ประวัติศาสตร์ลาว 1779 - 1975**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- อภิศักดิ์ โสมอินทร์. (2534). **โลกทัศน์อีสาน**. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- Geoghegan, Vincent. (1987). **Utopianism and marxism**. London: Methuen.
- More, Thomas. (1992). **Utopia**. London: David Campbell.

การสัมภาษณ์

เครือ วงศ์กะไข่. (2553, 6 พฤษภาคม). ชาวบ้านบ้านตัว. สัมภาษณ์.

เพียน เชื้อคำฮัด. (2553, 2 พฤษภาคม). ชาวบ้านหนองคอง. สัมภาษณ์.

มอง เชื้อคำฮัด. (2553, 6 พฤษภาคม). ชาวบ้านบ้านตัว. สัมภาษณ์.

ยาง วงศ์กะไข่. (2553, 25 มีนาคม ; 2554, 22 กันยายน). ชาวบ้านดงหลวง. สัมภาษณ์.

วี เชื้อคำฮัด. (2553, 4 พฤษภาคม). ชาวบ้านดงหมู. สัมภาษณ์.

สมมี เชื้อคำฮัด. (2555, 13 พฤษภาคม). ชาวบ้านพังแดง. สัมภาษณ์.

สมัย เชื้อคำฮัด. (2555, 13 พฤษภาคม). ชาวบ้านพังแดง. สัมภาษณ์.

เสา เชื้อคำฮัด. (2553, 3 พฤษภาคม ; 1 สิงหาคม). ชาวบ้านนาหลัก. สัมภาษณ์.

เสา วงศ์กะไข่. (2553, 11 กันยายน). ชาวบ้านดงหลวง. สัมภาษณ์.

เสา วงศ์กะไข่. (2553, 5 พฤศจิกายน). ชาวบ้านหนองขอนแก่น. สัมภาษณ์.

เฮียง ไชเมืองแซะ. (2554, 3 ตุลาคม). ชาวบ้านเปียด. สัมภาษณ์.